

САМАРҚАНД ВИЛОЯТИДА ЖИГАР НОАЛКОГОЛ ЁҒ ХАСТАЛИГИ ВА ЎТ ХАЛТА ТОШ КАСАЛЛИКЛАРИНИНГ КЛИНИК-ЛАБОРАТОР ПАРАЛЛЕЛЛАРИНИ ЎЗИГА ХОС КЕЧИШИНИ ЎРГАНИШ.

Илмий раҳбар: Шеранов Адхам Мамадиярович

Самарқанд Давлат Тиббиёт Университети уқитувчиси

Тошмаматов Миржалол Эркин ўғли, Якумбаев Абдираман Косимбаевич

Самарқанд Давлат Тиббиёт Университети талабалари

Самарқанд шаҳри, Ўзбекистон

Кириш : Жигар ноалкогол ёғ хасталиги (ЖНЁХ) ошқозон-ичак трактининг касалликлари ичида муҳим ўрин тутди. Сўнгги 20 йил ичида ЖНЁХ билан касалланганлар сони икки бараварга ошди . ЖНЁХ ривожланишида метаболизм синдромининг таркибий қисмлари бўлган семириш, ўт тошлари касаллиги, инсулинга чидамлилиқ, 2-тоифа кандли диабет , дислипидемия муҳим ўрин тутди. Метаболик синдромнинг энг муҳим кўзгатувчи компоненти бўлиши мумкин бўлган жигарда ўзгарувчан ўзгаришларга оид савол мунозарали бўлиб қолмоқда. Сўнгги йилларда ЖНЁХ патогенезида нейрорхормонал тартибга солувчи омиллар катта аҳамиятга эга. Шундай қилиб, алкогольсиз стеатоз ва стеатоҳепатит билан беморларнинг 18,2 ва 31,1 фоизида ўт тошлари аниқланди. Стеатоз ҳозирда инсулин қаршилиги, семириш, дислипидемия билан боғлиқ иккинчи даражали ҳолат бўлиб, бу унинг терапиясини мураккаблаштиради. Асосий тадқиқотлар стеатоҳепатит, фиброз ёки мураккаб курс босқичида ўтказилди. Стеатоз босқичида жигар ва ўт йулларининг функционал ҳолатига оид наشرлар кам. Шунинг учун фақат гепатобилиар тизимнинг функционал ҳолатини чуқур ўрганиш ва ЖНЁХ ни шакллантириш механизмларини аниқлаштириш ушбу беморларни даволаш натижалари ва ўт пуфагида тош ҳосил бўлишининг олдини олиш учун ҳақиқатан ҳам яхшиланишга йул очади.

Тадқиқот мақсади: Самарқанд вилоятида жигар ноалкогол ёғ хасталиги ва ўт халта тош касалликларининг клиник - лаборатор паралелларини ўзига хос кечишини ўрганиш.

Материаллар ва тадқиқот усуллари: Белгиланган вазифаларни ҳал қилиш учун 30 нафар ЖНЁХ касаллари текширилади. Ишда қуйидаги тадқиқот усуллари қўлланилади: клиник, лаборатория . Тадқиқот объекти стеатоз ва ўт тошлари касаллиги босқичида ЖНЁХ билан касалланган беморлар бўлади. Умумий клиник текширув шикоятларни аниқлаштириш, анамнезни йиғиш, органлар ва тизимларнинг ҳолатини баҳолашни ўз ичига олган стандарт схема бўйича амалга оширилади. Текширилган беморларнинг холсизлик (15 %) , иш қобилиятининг сусайиши (17%), унги ковулга ёйи ости соҳасидаги огирлик хисси (21%), оғиз аччиқ булиши (12%), кунгил айниши (5%) учради . Барча беморлар қайта-қайта поликлиника ва касалхонада текширилади. Кенг қамровли текширувда қоннинг тўлиқ текшируви, сийдик текшируви, билирубин, АЛТ, АСТ, Г-ГТ, гидроксиди фосфатаза, холестерин, триглитсеридлар, албумин текширувлари мавжуд.

Тадқиқод натижалари: Биринчи марта қўшма патологиянинг клиник ва лаборатор текширувлар хусусиятлари - ўт халта тош касаллиги билан ЖНЁХ

ўрганилди. Стеатоз босқичида ЖНЁХ курсининг хусусиятларини комплекс клиник ва лаборатория баҳолаш амалга оширилади. Кенг қамровли тадқиқотда тарқалиш даражаси ўрганилади, шикоятлар, клиник хусусиятлар, стеатоз босқичида ЖНЁХ нинг асосий хусусиятларини акс эттирувчи гепатобилиар тизимнинг функционал хусусиятлари таҳлил қилинади ва таққосланади. Ўт пуфагидаги тошларнинг биргаликда патологияси мавжудлиги 100% ҳолларда ЖНЁХ билан бирга келади, бу эса этарли даражада гепатопротектив терапия зарурлигини асослайди.

Хулоса: Олинган натижалар ЖНЁХ ни стеатоз босқичида эрта ва дифференциал диагностика қилиш учун ишлатилиши мумкин. ЖНЁХ шаклланиши ва унинг жигар фиброзияси ривожланишига ўтиш хавфи бўлган беморларни аниқлаш учун прогноз тизими ишлаб чиқилади, бу эса гепатобилиер тизимининг функционал бузилишларини ўз вақтида тuzатишга ва жигар циррози билан касалланишни камайтиришга имкон беради. Диагностика ва даволашнинг ишлаб чиқилган усуллари стеатоз босқичида ЖНЁХ беморларини бошқариш амалиётига киритилади. Бу даволанишни оптималлаштириш ва самарадорлигини ошириш ва юзага келиши мумкин бўлган асоратларни камайтиришга имкон беради.